

REALISTISK SYNTES

Av andre redaktören, fil. lic. OLOF WAHLGREN

SEDAN valnederlaget i september förra året har en intensiv debatt rasat i den svenska pressen. Det gäller det borgerliga samarbetet, nödvändigheten av en samling på oppositionshåll för att någonsin kunna störta socialdemokratin och komma i regeringsställning, det gäller faktiskt vår parlamentariska demokratis vara eller icke vara i den form den nu har, sedan socialdemokratin i över trettio år så gott som ensam innehaft makten i samhället, makten att medvetet kunna påverka det politiska händelseförloppet, historiens gång.

Utgångspunkten för denna livliga debatt var en ledande artikel i Sydsvenska Dagbladet, »Socialliberal konservatism», som publicerades den 15 augusti 1962. Den bakomliggande tanken var att visa hur de politiska beteckningarna på borgerligt håll utvecklats till slagord och schabloner, som användes för att med olikfärgade etiketter nödtorftigt täcka ett ganska likartat idéinnehåll och för att möjliggöra för funktionärerna i de tre oppositionspartierna att orubbade få sitta i sina bon. En omvälvning i det politiska livet träffar givet-

vis värst dem som ägnat sitt liv åt en viss bestämd organisation och som vid en eventuell samling måste bortrationaliseras.

Sålunda försökte vi i SDS påvisa, att högerpartiet — enligt internationell måttstock — var ett socialliberalt parti, att folkpartiet och centerpartiet lika gärna kunde kallas konservativa som liberala, att folkpartiets vänsterflygel, som ofta betecknar sig socialliberaler, kan göra detta enligt i vårt land för tillfället gällande terminologi, men att den uppkomna skillnaden i idéinnehåll snarast söker täcka vissa speciellt traditionella grupperingar — människor som utifrån olika sociala faktorer kommit att bli folkpartister, därför att de bor i Stockholm eller Göteborg, högermän för att de bor i Malmö eller centerpartister, därför att centerpartiet ofta intagit med lantbrukets intresseorganisationer likartade ståndpunkter.

Utgångspunkten var alltså, att ideologiskt slå sönder grundvalen för gällande politiska fraseologi för att därefter kunna påvisa det fullständigt oberättigade i tre skilda politiska partier. Målet var genom-

förändret av i första hand borgerligt samarbete utan hänsyn till tidigare fördomar och misstag, i andra hand tekniskt ordnad valsamverkan på de platser, där detta inte skulle kunna ge motsatsen till avsett resultat, i sista hand ett enhetligt borgerligt samlingsparti, som självfallet måste sikta till att uppnå minst 51 procent av väljarkåren och därför måste skapa ett progressivt icke-socialistiskt alternativ med sikte på ett fritt näringsliv, men också med en utveckling och förbättring av välfärdssamhället som centrala moment.

Enligt SDS:s uppfattning skulle detta vara den enda tänkbara vägen att aktivisera bl. a. de borgerliga väljare, som i senaste valet stannade hemma. Överhuvud taget måste man hos gemene man skapa en segeranda och kampvilja, som sedan länge saknats utanför de politiskt verksammas led. Man skulle helt enkelt kunna slå socialdemokratin i val — och för att nå detta mål borde man inte dra sig för att acceptera till och med socialdemokratiska idéer, där dessa uppenbart hade folkets flertal bakom sig, som t. ex. beträffande familjepolitiken.

Efter valet följdes »den nya given» upp med en i svensk debatt sällan synlig intensitet. Vi menade, att om man inom högerpartiet ändå visste, att man i regeringsställning aldrig skulle kunna föra en politik av vad vi kallade »mörkblått» slag, så fanns det heller ingen anledning

att mellan valen försämra sitt läge genom en sådan. Man borde så vitt möjligt söka praktiska samförstånds lösningar med folkparti och centerparti, man borde sträva efter ett slags skuggregering efter engelskt mönster osv. Man måste entusiasmera och skapa en borgerlig solidaritetskänsla starkare än lojaliteten mot det egna partiet — det gällde att hos väljarna mana fram en visionär anda av samma slag som besjälade socialdemokratin på 10- och 20-talen.

Redan tidigt under de år, som av Gunnar Heckscher betecknats som »övermodets och överdrifternas», framförde chefredaktören för SDS, Christer Wahlgren, såväl muntligt som brevledes sina betänkligheter visavis den förda politiken till dåvarande högerledaren. Sydsvenska Dagbladet förhöll sig emellertid lojal mot partiet med undantag av att man sommaren 1960 slutade att tala om barnbidragen för att slippa att öppet gå emot partiledningen. Som väntat blev valet ett klart misstroende mot den »kärva linjen». Året därpå avgick Jarl Hjalmarson. Att detta skedde av personliga skäl är det ingen som betvivlar. Men såväl Jarlen som partisekreterare Svärd hade en annan kandidat till partiledarposten än den, som blev utsedd.

Gunnar Heckscher valdes med överväldigande majoritet till partiledare. Det var en seger för de krafter inom partiet, som ville föra en

realistisk politik, som ansåg, att vinnandet av ett val för den samlade oppositionen är viktigare än en doktrinär högerpolitik, överhuvudtaget för de krafter, som ville en gemensam linje kring ett politiskt alternativ, som skulle kunna samla över hälften av väljarkåren i stället för de 15 procent som högerpartiet normalt skulle kunna räkna med.

Att det i stor utsträckning var chefredaktör Wahlgrens personliga ingripande i olika sammanhang samt en ledare i SDS, »Högerpartiets ledarfråga» den 25 augusti 1961, som kom vågskålen att tynga över till Heckschers förmån, är ingen hemlighet — genom chefredaktör Hernelius' indirekta instämmande i Svenska Dagbladet stod det dessutom klart, att »ånglokens tid» definitivt var förbi inom högerpartiet.

»De mörkblå» trodde sig emellertid fortfarande ha möjligheter att göra sig gällande, och den nya högerledningen har under de två år som gått sedan den tillträdde inte annat än stegvis kunnat förflytta sig i »ljusblå» riktning. Att i dagens läge hrr Heckscher och Holmberg inte kan framstå annat än som siktande på samma mål, som bl. a. Sydsvenska Dagbladet angivit, torde dock stå klart för alla. Upprepade både tal och händelser har bekräftat »den nya given» — inte minst att partirådet på parti-

styrelsens enhetliga inrådan gått in för enkammersystemet. Högerpartiet har helt enkelt nu gjort samarbetstanken till sin, såväl vad beträffar valteknisk som organisatorisk samling på längre sikt — enbart ett fåtal högertidningar vädrar fortfarande missnöje.

Vad är det då för samhälle vi siktar på? Å ena sidan delar vi det frihetspatos — ett fritt näringsliv, enskilt initiativ och privat äganderätt — som är kärnan i all icke-socialistisk ideologi. Å andra sidan hyllar vi de solidaritets-, trygghets- och sociala rättvisepinciper i humanitetens och även kärleksbudets tecken, som många gånger står i motsatsställning till det rena frihetstänkandet. Detta är kanske »ljusblå idealism» i dubbel bemärkelse — men kombinerad med resultatpolitikerns pragmatiska syn på vad som är politiskt möjligt blir det en ganska realistisk syntes trots allt . . .

Att samlingspartiet en dag kommer att grundas står utom varje tvivel.

Vinner de borgerliga valet 1964, måste partierna samverka, vad än de »småkonservativa» inom fp, de »mörkgröna» inom cp eller de »mörkblå» säger. Förlorar man, ja, då står nödvändigheten av drastiska och radikala förändringar med »ljusskrift» skriven för de ansvariga.